

ELS EFECTES DEL CONTEXT FONÈTIC EN EL PROCÉS D'ASILLABACIÓ DE L'ARTICLE *LO/LOS* EN CATALÀ DE L'ALGUER

Francesc BALLONE
Institut d'Estudis Catalans

1. INTRODUCCIÓ I OBJECTIUS

L'alguerès conserva, juntament amb altres parlars catalans,¹ l'article definit² masculí *lollos* (pron. [lu]/[lus]). En alguns casos específics el mateix article pot perdre el nucli sil·làbic. Aquest procés d'asil·labació se pot articular, a grans trets, de dues maneres diferents:

(a) pèrdua de vocal nuclear a causa de la presència d'una paraula successiva començada amb vocal: *l'amic*, *l'ull*, etc.

(b) pèrdua de vocal nuclear en contextos diferents respecte al precedent: *compra* [l] *peix*

Segons la literatura disponible, la primera tipologia d'asil·labació és fàcilment previsible en termes de *contextos d'activació* (*lo*+V→[l]+V) i *estabilitat* (l'elisió de la vocal de l'article és considerada sistemàtica o si més no general en el context citat).

La segona tipologia presenta algunes diferències respecte a la primera. Com havem vist a l'exemple *compra* [l] *peix*, l'asil·labació pot activar-se fins i tot quan l'article és seguit de paraula començada amb consonant. Una altra diferència és que en aquest cas la pèrdua de vocal pot verificar-se també en l'article plural (*compra els*³ *peixos*), al contrari d'allò que passa a la tipologia «(a)», on la presència de la marca plural *s* impedeix a la vocal de l'article d'entrar en contacte directe amb la vocal del mot successiu (*los amics*), evitant la pèrdua per elisió del nucli sil·làbic del definit.

1. Veg. *Gramàtica de la llengua catalana* (d'ara en avant *GIEC*), cap. 16.

2. Al llarg del present estudi utilitzem els termes *article definit* i *definit* com a sinònims.

3. Com veurem al llarg del present treball, les formes ortogràfiques *el* i *els* són normalment utilitzades en alguerès escrit per indicar les formes asil·làbiques de l'article singular i plural, respectivament.

Com resultarà clar en les seccions següents, les variables contextuals que poden jugar un rol en activar o bloquejar el segon tipus d'asil-labació són molt més nombroses respecte a les poques que havem citat aquí damunt relativament a la primera tipologia. Pel que fa a la predictibilitat del segon tipus d'asil-labació, les informacions presents en literatura resulten a voltes contradictòries, i no ens resulta que siguin disponibles, sobre aquest tema, estudis empírics amb dades quantitatives.

El present treball s'ha de considerar un estudi pilot sobre els efectes del context fonètic en l'activació del procés d'asil-labació de l'article *lollos* en alguerès. En l'específic, concentrem l'anàlisi en l'asil-labació que havem definit de tipus «(b)», és a dir, no causada per la presència d'una paraula successiva començada amb vocal. L'objectiu principal de la investigació és avaluar, a través d'una anàlisi impressionista sobre un corpus de parla espontània o semiespontània, quines variables de tipus principalment fonètic poden activar i condicionar aquest tipus d'asil-labació.

1.1. POSSIBLE INFLUÈNCIA DEL CONTEXT FONÈTIC IMMEDIATAMENT PRECEDENT L'ARTICLE EN EL PROCÉS D'ASIL-LABACIÓ

La presència d'un doble paradigma per l'article definit masculí alguerès és indicada, entre d'altres, per Scala (2003: 37), que, a banda de les variants *lollos*, senyala la presència de les «variants contextuals **el**, **els**», amb aquesta ulterior especificació:

(1)

De fet, **el**, **els** no són sinó la forma ortogràfica moderna de les formes **lo** i **los**, amb pèrdua de la vocal *o* en recolzar-se l'article en una vocal final de la paraula anterior.

La «(1)» indica que la pèrdua de la vocal de l'article s'ha d'atribuir a la presència d'una vocal que precedeix el mateix article. Al llarg de Scala (2003) aquesta regla és aplicada d'una manera sistemàtica, amb el sentit que tots els articles definits masculins són escrits ortogràficament com a *el* i *els* (és a dir, la forma ortogràfica que correspon a les formes asil·làbiques de l'article) i com a *lo* i *los* si la paraula precedent acaba respectivament amb vocal (gràfica) i consonant (gràfica). S'ha de recordar que Scala (2003) és un text de tipus principalment normatiu, l'objectiu del qual no és presentar una casuística detallada dels fenòmens investigats, sinó oferir als lectors unes normes ortogràfiques generals sobre els temes tractats. Per tant, a partir de «(1)» no és possible saber si en la parla oral l'estructura $V^4 + \text{def.}^5$ activa el procés d'asil-labació d'una manera sistemàtica o si, al contrari, és possible trobar també casos de $V + \text{lollos}$.

4. Tot i que al text que havem citat se parla del rol de la vocal *final* de paraula en l'activació de l'asil-labació de l'article, no utilitzem el signe # (emprat sovent en literatura com a indicador de límit de paraula) després del grafema V (que indica una vocal fonètica). La raó d'aquest criteri és que, com veurem al llarg del present estudi, el procés en qüestió pot ésser activat també per vocals no finals que se troben en contacte amb l'article a causa de variacions fonosintàctiques. Per exemple, en alguerès la seqüència *on és lo* [...] se realitza sovent amb elisió de la sibilant: *on é[ø] lo* [...]; la simplificació del

Unes primeres informacions a aquest propòsit poden ésser tretes encreuant una regla continguda a Simon Mossa 1959 amb alguns exemples presents al mateix text:

(2)

L'article *lo*, quan ve després de un pronom reflexiu i així la partícula *ne*, i quan venen en la frase enrrera de una paraula terminant ama vocal los dos se transformen com en català en EL i EN, però la vocal E és subjecta a elisió, i se muden en 'L i 'N (p.16)

Anàlogament a «(1)», la «(2)» no considera d'una manera explícita la possibilitat d'excepcions al procés d'asil·labació de l'article després de paraula acabada amb vocal. Al llarg de Simon Mossa (1959), però, no són rars exemples contraris, on la presència d'una vocal que precedeix immediatament l'article no activa el procés d'asil·labació: «I esperi que **lo** doctor l'avisi»; «**i lo** doctor obri la porta» (p. 19, negreta nostra), etc. Realment, al llarg de tot el text en qüestió, les excepcions a «(2)» són bastant nombroses, a un punt tal que si considerem alguns apartats específics, com el conte «La minyona i lo doctor» (p. 18-19), els casos de V+*lollo*s són molt més nombrosos respecte als de V+*ell*els. És evident que aquestes consideracions, si són confirmades, implicarien si més no la reducció de la portada de «(1)». Se vegin a aquest propòsit els dos exemples següents:

(3)

- a) *I esperi* [ke.lu] *doctor l'avisi*
- b) *I esperi* [kel] *doctor l'avisi*

La «(3a)» mostra com, fins que no hi ha la pèrdua de la vocal de l'article, el radical no pot recolzar en la vocal precedent, condició que se realitza solament a l'exemple «(3b)». Al contrari, recordem que a «(1)» se dona com automàtic el recolzament cada volta que l'article definit és precedit de vocal, en contrast amb «(3a)».

Un altre aspecte que caldria aprofundir relativament a «(1)» és que el recolzament de l'article asil·làbic a la vocal precedent pot no realitzar-se d'una manera completa en casos com [u.bril.¹dʒulʔs] (transcripció fonètica nostra a partir de l'exemple «obrir els ulls»⁶ de Scala 2003: 38), amb radical [l] que se resil·labifica amb la vocal precedent i marca flexiva que esdevé l'obertura de la síl·laba successiva.⁷

Encreuant les informacions de «(1)» amb les altres consideracions fetes fins ara, és possible formular ja una primera hipòtesi de treball sobre el rol que el context fonètic precedent pot exercir en el procés d'asil·labació que estem analitzant:

grup consonàntic *sl*→*l* posa el radical de l'article en contacte directe amb una vocal, apunt, lèxicament no final.

5. Amb l'abreviació *def.* indiquem els articles definits masculins. Quan l'anàlisi necessita una especificació més detallada, utilitzem les formes *lollo*s i *ell*els per a indicar respectivament les formes sil·làbiques i asil·làbiques de l'article.

6. La possibilitat per a l'article de perdre la vocal després dels verbs a l'infinitiu amb *r* muda (com en aquest cas) és prevista per Scala (2003: 38).

7. Sobre els processos generals de sil·labificació i resil·labificació en català, veg. *GIEC*, cap. 2 (versió del 23 d'octubre de 2015).

(4)

la presència d'una vocal precedent és una condició necessària, tot i que no suficient, per activar el procés d'asil·labació de l'article definit masculí

Ampliant la nostra bibliografia de referència, és possible trobar exemples potencialment incompatibles amb «(4)». Ens estem referint específicament a casos com «Ha obert els ulls» (Pais 1970: 75, negreta nostra), on és previst que l'article esdevé asil·làbic tot i ésser precedit de paraula acabada amb consonant. Més en general, segons l'autor:

(5)

Gli articoli *el* ed *els*⁸ si adoperano solo in mezzo al discorso, mai in principio di periodo, e solamente quando la parola che li precede finisce per vocale o per consonante che non sia *l, ll, m, ny, r* pura, *s* semplice o pura, *sg, x*. (p. 75)

La primera part de «(5)» aclareix que les formes asil·làbiques de l'article no poden trobar-se a inici de frase. Aquesta condició és implícitament reconeguda també a «(1)», «(2)» i «(4)», vist que en tots aquests casos la presència de *ell/els* és prevista després de vocal, condició que evidentment exclou per a l'article asil·làbic la possibilitat de trobar-se en posició inicial absoluta de frase. Per altra banda, la possibilitat que el mateix article pugui ésser precedit també per consonant —en l'específic, per consonant diferent de [l], [ʎ], [m], [ɲ], [r], [s], [ʒ], [ʃ]⁹— contrasta evidentment amb «(1)», «(2)» i «(4)». Trobem algunes aplicacions concretes de «(5)» a Pais, 1970: 75 (havem exclòs de la llista els exemples amb *vocal gràfica+def.*, context que havem discutit abundantment en els paràgrafs precedents):

(6)

- a) Tanch el llibre
- b) M'acab el compito
- c) Ha obert els ulls
- d) Jo veig el cutxo
- e) Tu prens els cavalls

En els exemples citats, les consonants que causarien l'asil·labació de l'article són, respectivament, les oclusives [k], [p], [t], i les africades [tʃ] i [ts].¹⁰ Si considerem (per

8. També en aquest cas les formes gràfiques *ell/els* corresponen fonèticament a les formes asil·làbiques de l'article. Pais aclareix aquest punt a la p. 60: «Finalmente, la *e* non si sente affatto nelle due forme dell'articolo *el* ed *els*».

9. Havem transformat els grafemes de Pais (1970) en símbols IPA.

10. En aquest, com en altres casos, la interpretació fonètica dels símbols utilitzats per Pais no és estada sempre fàcil i immediata, considerant que al text citat els sons de l'alguerès són descrits utilitzant regles ortoèpiques de l'italià aplicades sovent amb falta de coherència interna. Relativament al procés d'africació d'alguns grups consonàntics, Pais cita (p. 70) el cas de «le consonanti mute», les quals, seguides «nella stessa parola, da *s*, suonano *z*, anche in fine di periodo o se precedono una vocale». Que el grafema «*z*» indiqui, per Pais, el so africacat [ts], és aclarit pels exemples indicats a aquest propòsit pel mateix autor: «focs», «raps», «buys», «pocs», pronunciats, també en l'alguerès actual, amb [ts] final

exemple) la frase «M'acab el compito», l'encontre entre la consonant final del verb i el radical de l'article donaria la seqüència [pl].¹¹ A aquest propòsit, segons Kuen (1932) no és rar trobar, entre les dues consonants ara citades,¹² un so vocàlic anomenat per l'autor «vocal de paso». Aquesta vocal, que definim *vocal epentètica* o *epèntesi*, és descrita per Kuen com una vocal «muy vacilante en su sonido y en su claridad. Las más de las veces suena como una [i] o [e] fugazment articulada [...]».¹³

A partir d'aquestes consideracions és possible que en la frase «M'acab el compito» no ens trobem en realitat en presència d'una estructura fonètica C+def., sinó V+def., vist que el radical de l'article és precedit immediatament de la vocal epentètica: «M'aca[pil] compito». Més en general, segons la casuística de Kuen, la inserció de la vocal epentètica és possible en tots els exemples de «(6)».¹⁴ Això considerat, i donant per bona l'anàlisi de Kuen, no podem excloure que els exemples de Pais siguin compatibles amb «(4)».

En realitat, si mirem la casuística de Kuen (1932) la presència d'una vocal epentètica no activa automàticament el procés d'asil·labació de l'article. Se vegin, entre d'altres: [toti **lu** dia] i [mara'iti **lu** meu kap] (p. 161; *tot lo dia*; *maleit lo meu cap*), amb epèntesi i forma sil·làbica de l'article, juntament amb exemples alternatius com [avuï avemj feti **l** bati'a] i [küanti **l** sol pasiya] (p. 162; *avui havem fet el batiar*; *quan el sol pes-*

(veg. Kuen 1932: 149). L'exemple «prens» (pronunciat normalment *pren*[ts] en l'alguerès actual), però, no és inclòs per Pais en la llista de mots amb grups consonàntics que s'aglutinen en un so africacat; més en general, la consonant «n», en quant sonora, no podria per definició fer part del grup de «consonanti mute» que seguides per «s» causarien l'africació del grup consonàntic. Al mateix temps, però, la inclusió de «prens» en la llista «(6)» indica que en aquest cas la «s» no és considerada «semplice o pura» (veg. «(6)») o, en altres paraules, aquí el so de «s» se considera d'alguna manera diferent respecte a [s]. Doncs, si per Pais la paraula «prens» no acaba ni per [ts] i ni per [s], queda oberta la qüestió de quines característiques fonètiques hem d'atribuir a la «s» en qüestió. Creiem possible (però aquesta resta solament una suposició) que el so al qual fa referència l'autor sigui d'alguna manera anàleg a la «africada sin implosión (detrás de n, l), en que el elemento oclusivo suena más débilmente: **lu kan'sánt** 'el cementerio', **no fun'sigarétas** 'no fumo cigarrillos', **finastrón's** 'postigos' [...]» (Kuen 1932: 149). A falta de dades més certes sobre la qüestió, utilitzarem en la nostra transcripció el símbol [ts], que representa el so normalment utilitzat en l'alguerès actual en les seqüències C+[s].

11. Recordem que els autors de la bibliografia citada utilitzen la forma *el* (alternant-la de tant en tant amb *l*) per indicar la forma asil·làbica de l'article.

12. Una referència específica a la seqüència -[p]#[l] és present a Kuen (1932: 159). Havem convertit en símbols AFI les transcripcions extretes de l'estudi citat. Algunes transcripcions de l'estudi original no presenten cap accent primari, condició que reproduïm sense modificacions en les nostres transcripcions.

13. Aquesta «vocal de paso» ha tengut una certa atenció per part de diversos autors, entre els quals recordem Caria (1990), Loporcaro (1997), Lloret / Jiménez (2005). Segons els pocs treballs instrumentals disponibles sobre el tema, és possible que en parlants adults al temps de l'anàlisi de Kuen aquest so se presentava com més breu respecte a una *i* àtona lèxica (Ballone, 2008), mentre que en parlants nats posteriorment aquest so presenta una durada similar a la de la *i* lèxica àtona, tot i que conserva encara caràcters de centralització bastant marcats en termes d'F2 (Jiménez / Lloret 2015). Considerant que un aprofundiment fonètic d'aquest so no és inclòs en els objectius del present estudi, el transcrivim com a [i] sense cap diacrític de brevetat o d'avançament lingual.

14. La inserció de la vocal epentètica en les seqüències [t] / [k] / [ts] / [tʃ]+[l] és tractada a Kuen, 1932: 161, 163, 164, 165, respectivament.

sig), amb epèntesi i forma asil·làbica de l'article (negretes nostres). També aquest tipus de vacil·lació, si és confirmada per la nostra anàlisi empírica, reforçaria la hipòtesi que la presència d'una vocal, tot i ésser condició necessària, no sigui en si suficient per activar el procés d'asil·labació de l'article.

1.2. POSSIBLE INFLUÈNCIA DEL CONTEXT FONÈTIC IMMEDIATAMENT SUCCESSIU A L'ARTICLE¹⁵ EN EL PROCÉS D'ASIL·LABACIÓ

Com havem vist a la secció precedent, Scala (2003) i Simon Mossa (1959) postulen que l'activació del procés d'asil·labació de l'article depèn exclusivament de la tipologia del context fonètic precedent. Sobre aquest tema, Pais (1970: 76) suposa que també el context fonètic immediatament successiu a l'article pugui condicionar, bloquejant-lo, el procés d'asil·labació:

(7)

a) La forma *el*, plurale *els*, anche se preceduta da vocale o da consonante che la tolleri, non si può usare quando è seguita da *g molle*, *j*, *l*, *ll*, *r*, *s*, *tx*, *x*, *z*.¹⁶

b) non si dice, infatti, per es.: *jo enteneva 'ls sons*, ma *jo enteneva los sons*; cosí pure *veig els relotges* è errato, e si dirà *veig los relotges*

Tot i que la regla és presentada com a general i sense la possibilitat d'excepcions, no és rar trobar exemples del mateix Pais en contradicció amb les previsions de «(7)»: «Jo veieva 'l riu» (p. 75); «Tanch el llibre» (p. 75); «cada hortolà vanta 'l sou rava» (p. 100). Se noti que, en els exemples citats, els definits presenten la forma asil·làbica tot i ésser seguits de [r], [ʎ] i [s].

Anant més enllà d'aquestes primeres incongruències, no és impossible que «(7)» pugui trobar aplicació en alguns casos específics. El nostre punt de partida per verificar aquesta possibilitat és l'anàlisi realitzada per Kuen sobre algunes tipologies de simplificació consonàntica:

(8)

El artículo determinado y el pronombre personal masculino de tercera persona, *lu* y pl. *lus* (pronunciados [ru], [rus] detrás de final vocálica en medio de frase fonética) en la conversación rápida se pronuncian sin vocal y suenan en el singular [l], en el plural [ls], [lʃs]¹⁷ ante vocal, [s] ante consonant sorda y [z] ante consonant sonora. (p. 172-173)

15. Recordem que no fa part dels objectius del present estudi l'anàlisi de l'asil·labació de l'article causada per la presència d'una vocal successiva, i, per tant, no considerarem casos com *l'amic*, *l'ull*, etc.

16. Aquestos contextos s'han de llegir respectivament com a [dʒ], [j], [l], [ʎ], [r], [s], [tʃ], [ʃ], [ʃs].

17. Segons l'autor la seqüència fonètica [l]+[s] se realitza amb una mena d'africació de la sibilant, definida «africada sin implisión [...] en que el elemento oclusivo suena más débilmente» (p. 149) i indicada en el text amb el símbol «s».

A més d'incloure la variable *rapiditat d'elocució*¹⁸ (l'anàlisi de la qual excedeix l'abast d'investigació del present estudi) entre els factors que poden afectar el procés de pèrdua de vocal de l'article, Kuen indica almenys tres¹⁹ diferents realitzacions contextu- als de l'article, que reproduïm tot seguit utilitzant exemples del mateix autor (p. 173; ne- greta nostra):

(9)

a) [dʒira l̥s²⁰ 'ul̥s] (*girar els ulls*)

b) [ama s padʒas] (*amb els patges*)

c) [loʎa de kwina z maka'ronts] (*l'olla de cuinar els macarrons*)

Coherentment amb «(8)», l'article asil·làbic plural perd el radical [l] davant de parau- la començada amb consonant, reduint-se a la sola marca plural [s] davant de consonant sorda —com passa a «(9b)»— o [z] davant de consonant sonora —«(9c)».

Segons aquesta casuística la frase «jo enteneva 'ls sons» s'hauria de pronunciar «jo enteneva[s]ons» o «jo enteneva[s:]ons», vist que l'article plural és seguit de consonant sorda (veg. «(9b)»). Aquest tipus de realització, coincident o molt similar a la realització de la frase «jo enteneva sons», implica una probable pèrdua de la informació fonètica aportada pel definit. A partir d'aquesta consideració, formulem la hipòtesi següent:

(10)

La forma asil·làbica de l'article plural és normalment evitada quan la pèrdua de la vocal se sumaria a la pèrdua del radical i de la marca plural, causant la pèrdua fonètica del mateix definit.

Una primera objecció a la validitat general de «(10)» pot ésser constituïda per l'altre exemple citat per Pais al costat de «jo entenc los sons», o sigui «veig los rellotges».²¹ En aquest cas, compatible amb «(9c)», una eventual asil·labació de l'article donaria «veig[-zr]ellotges», seqüència en la qual la marca plural [z] tendria poques possibilitats d'ésser confosa amb [r]. En alguerès, però, segons Pais, la *s* final és normalment absorbida per *r* immediatament successiva:

(11)

Il *p*, il *t* e l' *s* finale si tacciono dinanzi a consonante [...] la terza, dinanzi a *ll*, *r* [...] *duas rosas*, pron. *dua'rosas*; *vés llestr*, pron. *vé llestr*. (p. 70)

18. Un altre autor que postula una possible influència d'aquesta variable sobre el procés d'asil·labació de l'article és Bosch (2002: 151): «Fins i tot una dicció pausada pot evitar l'elisió: “no feva *los* comptes”».

19. Excloem dels exemples el context [ls], sense africació de la marca plural, possible segons Kuen solament en final de frase fonètica, una posició que s'ha de considerar referida al pronom *los* (en la seva forma asil·làbica), i no a l'article corresponent.

20. Com resultarà clar a § 3.4, en aquest cas l'africada és pronunciada sistemàticament com a sonora pels informants algueresos, fins i tot aquells nats abans de la venguda de Kuen a l'Alguer, el 1932.

21. «veig los rellotges», en l'original.

La conseqüència seria, encara una volta, la desaparició fonètica del definit. La possibilitat que *s* final pugui ésser absorbida per una consonant successiva és estada analitzada també per Kuen (1932: 65), que arriba a aquestes conclusions:

(12)

la *-s* desaparece regularmente cuando en la frase precede a [l], [r], [ʎ], [r], [tʃ], [dʒ], [s] o [i]

Se noti com la llista de sons que, segons Kuen, causen «desaparició» de *s* coincideix en bona part amb la llista de contextos que, segons Pais, bloqueja l'activació del procés d'asil·labació de l'article (veg. «(7a)»).²² Per tant, donant per bones les consideracions de Pais i de Kuen sobre l'absorbiment de *s* final, resta vàlida la suposició que en alguns contextos l'ús de la forma asil·làbica de l'article plural causaria la desaparició fonètica del mateix article, desaparició que s'evitaria amb la simple conservació de la vocal nuclear.

La hipòtesi formulada a «(10)» se refereix explícitament i prudencialment a l'article plural. Diem *prudencialment* perquè els exemples de Pais «Jo veieva 'l riu», «Tanch el llibre», «cada hortolà vanta 'l sou rava», tot i que no exclouen del tot la possibilitat que els contextos citats puguin en algun cas bloquejar el procés d'asil·labació, redueixen si més no l'abast general d'aquesta hipòtesi. Un altre exemple a aquest propòsit se troba a Kuen (1932: 162): [trubava ʎ ʎiti fet] («trobava el llit fet»), amb presència de l'article singular asil·làbic en un context prohibit per «(7)» (és a dir *el+ʎ*).

1.3. CONTRACCIÓ DE L'ARTICLE DEFINIT AMB LES PREPOSICIONS ÀTONES

En català les preposicions àtones que se poden contraure amb l'article definit són *a*, *de*, *per*.²³ Scala (2003: 50) dona com a paradigàtiques per a l'alguerès les formes contractes *al*, *als*, *del*, *dels*, *pel*, *pels*, afegint: «No són acceptables les formes col·loquials *a lo*, *a los*, *de lo*, *de los*, *per lo*, *per los*», sense però donar informació sobre possibles variables que puguin facilitar la conservació de la vocal de l'article. Un indicatiu a aquest propòsit és donat per Pais (1970: 64):

(13)

[l] Si tace nelle preposizioni *dels*, *als*, *pels*, *nels*, seguite da consonante che non sia *h*.

Aquesta consideració faria possible, en principi, l'aplicació de «(10)» a una frase com «als soldats», pronunciada, coherentment amb «(9b)», [as:ul'dats] o [asul'dats], i amb la probable pèrdua fonètica del definit. En suport d'aquesta possibilitat, la frase «als soldats» és citada per Pais com un cas en què en alguerès s'utilitza sempre la forma disjunta *a los*: «*a los soldats*, e non mai [...] *als soldats*» (p. 77). Més en general, Pais indica

22. Respecte a «(7a)», a «(12)» és present la bategant [r], i no s'hi inclouen la fricativa [ʃ] i l'africada [ts]. A més, [j] és substituït per [i].

23. Veg. Badia i Margarit (1994: 202-203).

que la possibilitat de trobar les formes contractes *dels*, *als*, *pels*, a les quals afegeix l'italianisme *nels*²⁴ (*dins*), se té de descartar en favor de la forma disjunta cada volta que la seqüència *preposició+def.* és seguida d'una paraula començada amb [d̪], [j], [l], [ʎ], [r], [s], [tʃ], [ʃ], [ts], és a dir, els mateixos contextos consonàntics que bloquejarien l'asil·labació de l'article definit (veg. «(7)»). Tot això considerat, no és impossible que els exemples *a los*, *de los* i *per los* citats per Scala (2003) puguin ésser atribuïts, entre d'altres, a factors contextuais. Per altra banda, si considerem la nostra literatura de referència (i especialment Pais 1970), no tenim informació suficient per fer suposicions sobre les causes que poden bloquejar l'asil·labació de l'article singular en casos com *de lo*, *a lo*, *per lo*.

Incloem entre les preposicions que analitzarem en combinació amb l'article definit també *amb*, vist que, segons Scala (2003: 38), la seqüència *amb+lo/llos* causa la pèrdua de la vocal del definit. Aquest fenomen és perfectament compatible amb «(1)» perquè en alguerès, com en altres varietats catalanes,²⁵ la preposició en qüestió acaba amb vocal.²⁶

2. MÈTODE

2.1. CORPUS

L'anàlisi empírica s'ha fet utilitzant un mètode auditiu-impressionista a partir de la producció oral disponible al Corpus Oral de l'Alguerès (COA).

Els textos disponibles presenten una qualitat sonora no homogènia, amb soroll de fons més evident en els textos més antics (enregistrats als anys '90) i menys evident en els textos més recents (enregistrats en la primera dècada del 2000). La presència de soroll de fons normalment no ha causat grans problemes en la interpretació dels sons investigats i, en els rars casos en què havem tengut dificultat a aquest propòsit, el motiu s'ha d'atribuir a la superposició de la veu de més entrevistats,²⁷ i no a la qualitat del material. Quan la superposició de veus no ha permès una interpretació fiable, l'article investigat no és estat inclòs en la nostra anàlisi.²⁸

24. Aquesta forma conviu en alguerès amb la corresponent patrimonial *en+def.* (*en lo*, *en la* etc.), però és sintàcticament diferent respecte a les altres preposicions àtones alguereses, vist que no se pot utilitzar sense l'article definit.

25. Veg. *DCVB*, s.v. *amb*.

26. Aquesta preposició (que no és àtona en alguerès) posseeix un accent secundari que canvia de posició en funció del context prosòdic. De fet, se pronuncia normalment com a plana quan la paraula successiva presenta l'accent en la primera síl·laba, i com a aguda en tots els altres casos: [ˌama ˈtu] (*amb tu*), [aˌma munaˈbot] (*amb mon nebot*).

27. Una excepció és constituïda per la frase 15 (veg. *Apèndix*) «lo dia que són arribats/lo dia que són arribats [...]», el segon article de la qual no s'ha pogut analitzar a causa de la baixa qualitat del so i de la rapidesa d'elocució de l'informant.

28. En un cas específic (veg. «La dona del minudu», corpus Bosch / Sanna), la superposició de veus era tan freqüent que havem tengut d'excloure de la nostra anàlisi el text sencer.

En la tria dels textos d'analitzar, hem utilitzat com a criteri principal la presència de parla espontània o semiespontània. En aquests casos l'entrevistador se limita a proposar un tema inicial a l'entrevistat i, eventualment, s'insereix esporàdicament en el discurs per demanar a l'informant d'aprofundir un dels temes tractats. En conseqüència, hem exclòs els textos on se donaven als participants instruccions freqüents (Corpus AMPERCAT i Atles de l'entonació) i seccions on els entrevistats recordaven cançons, poesies i pregàries tradicionals.

En virtut d'aquest criteri, hem seleccionat els textos següents (al costat de cada corpus i text individual afegim el codi corresponent a la llista de l'*Apèndix*, disponible a <<https://drive.google.com/open?id=0B3jMuIsSdMy9MkdwUS0xcnl4cjA>>):

Corpus Arxiu de Tradicions (AT):

La rondalla del cafiter del rei (01)

Conte del prubunaru del Quarter (02)

Conte del prubunaru i dels sous quatre companyons coratjosos (03)

Conte del sidaru a sota de la rajola del paviment (04)

Conte del sidaru de la dona del carrer de Sant Francesc (05)

Corpus Bosch & Sanna (BS):

Les ànimes en pena (01)

La guerra i l'olla de la poma de terra (02)

Les dues peres i el carretoner (03)

Los cacos i el boïnarjo (04)

Corpus Francesc Ballone (FB):

Etnotext 1 (01)

Etnotext 2 (02)

Etnotext 3 (03)

Etnotext 4 (04)

Corpus Jaume Corbera (JC)

entrevista 1 (01)

entrevista 2 (02)

entrevista 3 (03)

La durada total dels textos analitzats és de ca. 130 minuts.

2.2. INFORMANTS

Els textos són produïts per 17 informants que tenen l'alguerès com a llengua nativa, de sexe masculí (13) i femení (4), quasi tots nats entre els anys '20 i '30 del segle xx, amb dos casos d'informants nats en la segona dècada del mateix segle i un altre nat al 1954.

2.3. VARIABLES CONSIDERADES

La variabilitat de l'article en termes de presència/absència de vocal nuclear és estada analitzada en funció de les variables següents:

a) *context fonètic immediatament precedent*. L'article és estat analitzat en posició inicial de frase fonètica (#*def.*), precedit de consonant fonètica (C+*def.*), i precedit de vocal fonètica (V+*def.*);

b) *tipologia de la vocal immediatament precedent*. Aquest tipus d'anàlisi, que pot ésser considerat un aprofundiment del punt precedent relativament al context V+*def.*, té com a objectiu avaluar si hi ha vocals de l'inventari fonemàtic alguerès (/i, e, ε, a, ɔ, o, u/) que tenen més probabilitats respecte a altres d'activar asil·labació. El so que Kuen defineix «vocal de paso» és estat inclòs a la categoria /i/.

A més d'això, hem avaluat si el percentatge d'articles asil·làbics pot ésser condicionat pel tipus de *contacte original* o *no original* entre V i *def.* Amb l'adjectiu *original* indiquem les vocals que se troben a final de paraula i en contacte amb l'article successiu independentment de canvis fonosintàctics (com *fest*[a]+*def.*, *qu*[e]+*def.*, etc.), i que constitueixen amb el verb una estructura que definim V#+*def.* Aquesta especificació resulta més clara si recordem que en diversos casos és possible, segons Kuen (1932), que l'article entri en contacte amb una vocal de tipus epentètic (estructura *ep.*+*def.*), contacte que definim *no original*. D'aquesta darrera categoria fa part també una altra tipologia de vocal (*altres*+*def.*) que entra en contacte amb l'article a causa de canvis fonosintàctics, contacte causat però normalment per elisions i no per insercions epentètiques. Per exemple, la [e] del verb en la frase *on és lo minyó* pot entrar en contacte directe amb l'article a causa de l'elisió de *s* (*on é*[ø] *lo minyó*). Del punt de vista analític hem considerat aquestes darreres tres categories com separades;

c) *nombre de l'article* (singular/plural);

d) *tipologia de la paraula precedent l'article*. Hem analitzat com a separats els casos de *preposició+article* (*prep.*+*def.*) respecte a les altres tipologies de paraula+article. Les seqüències *prep.*+*def.* inclouen les preposicions *a*, *de*, *per*, *amb* i l'italianisme *nel*. Considerant que entre les preposicions ara esmentades n'hi ha una que en alguerès és forta (*amb*),²⁹ hem inclòs de manera exploratòria en l'anàlisi també la categoria *altres preposicions fortes+article* (*pref.*+*det*) a més d'altres categories de paraules anteposades a l'article com *verbs*, *adjectius* (*adj.*), *adverbis* (*adv.*), *conjuncions* (*conj.*), *interjeccions* (*interj.*), *pronoms* (*pron.*);

e) *context fonètic successiu*. Per verificar la validesa de «(7)», hem aïllat i analitzat tots els exemples de V+*def.*+[(7)]. Amb el símbol [(7)] indiquem cadascú dels contextos fonètics que, segons Pais (1970), no toleren la presència, a la pròpia esquerra, de l'article asil·làbic.

29. Veg. nota 26.

2.4. CRITERIS DE TRANSCRIPCIÓ FONÈTICA I ORTOGRÀFICA

La transcripció fonètica i ortogràfica del material analitzat és estada feta amb el següent procediment:

a) escoltament de la producció oral i individuació de cada exemple d'article definit. Aquesta fase preveia l'exclusió dels articles amb elisió deguda a la presència de vocal successiva (*l'amic*, *l'ull*, etc.);

b) individuació del context fonètic adjacent a l'article;

c) transcripció fonètica de l'article i del context fonètic adjacent. Per facilitar la individuació de l'article, l'havem marcat en negreta (per ex.: [ɔ**luk**], referit a la frase «però **lo** carraixali»);

i. en casos com *trobava el llit fet* (§ 1.2), tal com suggereix la transcripció de Kuen [trubava ʎ ʎiti fet], la seqüència de laterals s'ha de considerar com *variant palatalitzada del radical de l'article+lateral palatal*, de transcriure, coherentment amb els criteris indicats als punts a), b), c): [aʎʎ]. En tot cas, en la nostra anàlisi impressionista no havem trobat cap evidència que la unió d'aquests dos sons produeixi un so geminat [ʎ:]; per tant, a l'espera d'un futur aprofundiment experimental sobra la durada d'aquest grup consonàntic, l'havem transcrit com a [ʎ], en negreta, afegint-li a la dreta el context successiu al so palatal: [aʎi]. Per altra banda, havem afegit un diacrític de semillargària a les seqüències [l]+[l] en frases com «ell³⁰ **lo** [...]» [el'**u**], que presenten una estructura C+def., per diferenciar-les de realitzacions versemblantment més curtes de la lateral, com en «que **lo** [...]» [el**u**], amb estructura V+def.;

ii. una qüestió similar s'ha plantejat a propòsit de la seqüència [s] (marca plural de l'article) + paraula començada amb [s]. En una eventual seqüència geminada de sibilants hauríem considerat el primer so com a part de l'article i el segon com a part de la paraula successiva. Al contrari, però, en tots aquests casos no havem detectat cap senyal evident de geminació. Per tant, coherentment amb els criteris descrits al punt precedent relativament a [ʎʎ]→[ʎ], escrivim el resultat de [s]#[s] com [s]. En tot cas, considerem que en la susdita seqüència la marca plural és fonèticament assimilada per la consonant successiva, tal com passa a la mateixa marca seguida per altres contextos consonàntics (veg. § 3.4);

iii. quan la [l] és assimilada totalment per una consonant precedent o successiva, el resultat de l'assimilació no és estat considerat part de l'article: «servici **al** Rosari» [ar] ([l]+[r]→[r]), «com **lo** mal» [num] ([n]+[l]→[n]);

iv. en la seqüència *preposició+article* no havem evidenciat en negreta solament el so de la preposició que se troba en contacte directe amb l'article (a més del mateix article), però sí havem evidenciat tots els sons pertanyents a la mateixa preposició: «vida **del** pescador» [delp]. En alguns casos en la transcripció de la preposició pot faltar algun element fonètic original (lèxic): «enmig **del** Quarter» [elk]. Quan això passa som en presen-

30. En alguerès el so lateral palatal se despalatalitza en posició final absoluta de paraula i davant de paraula començada amb consonant (Bosch 2002: 143).

cia d'altres fenòmens d'elisió/simplificació que no aprofundirem al present treball. No hem senyalat l'accent fonètic en la seqüència *amb+def.*;

v. la *u* final en mots algueresos se realitza generalment com a so vocàlic³¹ i, per tant, el context de frases com «diu **lo** bisbe» [ulub] és considerat del tipus V+*lo*;³²

vi. és possible que se trobi una inserció epentètica en contextos aparentment no previstos: «quan **lo** rei» [ilur]. En aquest cas (i en altres casos similars) recordem que l'adverbi de temps *quan* acaba amb [t] en alguerès, i s'apliquen les regles fonètiques descrites per Kuen sobre la «vocal de paso» (§ 1.1);

vii. la falta de context fonètic a l'esquerra i a la dreta de l'article indica, respectivament, que el mateix article se troba després i abans d'una pausa: «**lo** rei...» [lur], «...ell **lo**...» [el'u];

d) transcripció ortogràfica de la frase fonètica que conté el determinant investigat. Havem evidenciat en negreta l'article analitzat («**lo** marit desviat»). En cas de *prep.+def.*, havem evidenciat en negreta la seqüència sencera tant en presència de contracció («la vida **del** pescador») com en presència de forma disjunta («**a los** set any»);

e) en alguns casos, l'ús de la negreta no té solament la funció d'ajudar el lector a distingir amb més facilitat l'element analitzat, sinó que resulta indispensable per distingir quin entre els elements presents en la frase s'està analitzant. Per ex., en la frase «**Los** bombarders lis hi posaven lo peix» la negreta senyala que s'està considerant l'article plural i «Los bombarders lis hi posaven **lo** peix» indica que l'atenció és adreçada a l'article singular;

ii. en les transcripcions ortogràfiques no sempre les pauses indicades amb punts suspensius s'han de considerar pauses fonètiques. Per ex., la frase «Hi preniva lo sisè... **lo** sou coneixeves tu» no presenta fonèticament cap pausa entre la paraula «sisè» i el definit [elus];

iii. les nostres transcripcions ortogràfiques respecten normalment els criteris normatius utilitzats pels transcriptors de COA. S'ha de considerar, però, que les transcripcions originals tenen també la funció de facilitar la interpretació del corpus, i no és impossible que s'hi omittin repeticions innecessàries d'algunes partícules (per ex., trobem «lo crol-lo, vero, de...» en lloc de «lo... lo crol-lo, vero, de...»), o se simplifiqui una frase sintàcticament molt complicada. En aquests casos, les nostres transcripcions poden resultar més adequades a la producció oral original. Altres diferències entre les transcripcions originals i les nostres poden ésser el resultat de discrepàncies interpretatives.

31. Una conseqüència evident del caràcter normalment vocàlic d'aquest so en alguerès és l'asil·labació del pronom *lo/llos* després dels imperatius acabats en -*u*, condició que en català se verifica solament en context; apunt vocàlic: «acabau'l», «ompliu'ls» etc. (exemples extrets de Scala 2003: 48).

32. Per altra banda hem detectat en el nostre corpus alguns casos d'[u] final realitzada com a aproximant [w]: «veu **al** dabaix» [wald]. El procés d'aproximantització de [w] no és estat aprofundit al present estudi, perquè aquest so no entra en contacte directe amb l'article (però sí pot entrar en contacte directe amb la vocal de la preposició), però senyalem que hem trobat altres casos similars en què -/u/#+V és realitzat com a [w] («dels deu **als** quinze» [wask]), juntament amb casos on el mateix context no produeix aproximantització («lego **al** marit» [ualm]). No és impossible que en el procés en qüestió puguin jugar algun rol també variables de tipus no contextual, com la rapidesa d'elocució.

La llista completa de les frases en què se troben els articles analitzats és disponible a l'Apèndix. D'ara en avant, les frases del nostre corpus citades com exemples presentaran el mateix nombre de referència atribuït a la frase corresponent de l'Apèndix.

3. RESULTATS I DISCUSSIÓ

En consideració dels criteris descrits a la secció precedent, havem analitzat un total de 510 articles definits, xifra que constitueix la suma de les categories *article en posició inicial de frase fonètica* (75 ocurrences), *article precedit de consonant fonètica* (43), *article precedit de vocal fonètica* (201), *article precedit de preposició feble i amb* (191). Els resultats de les primeres tres categories se mostren a § 3.1, secció que inclou també els valors relatius a la presència de la forma asil·làbica del definit en funció de la variable *nombre de l'article*, mentre que la darrera categoria és aprofundida a § 3.2. La secció 3.3 investiga la possibilitat que el percentatge d'articles asil·làbics pugui dependre de la *tipologia* de paraules que precedeixen el mateix article. Les dades relatives a la suposada capacitat del *context fonètic immediatament successiu* a l'article d'afectar el procés d'asil·labació se presenten a § 3.4.

3.1. ASIL·LABACIÓ DE L'ARTICLE EN FUNCIÓ DEL CONTEXT FONÈTIC PRECEDENT

La taula 1 esquematitza en valors absoluts i percentuals la distribució dels articles sil·làbics i asil·làbics en funció del context fonètic immediatament precedent l'article. Les columnes mostren, de l'esquerra a la dreta, els casos de *definit en posició inicial absoluta* (#def.), *definit precedit de consonant fonètica* (C+def.) i *definit precedit de vocal fonètica* (V+def.).

	#def.	C+def.	V+def.	
<i>lollos</i>	75	43	135	
<i>ell/els</i>	0	0	66	
TOT	75	43	201	319
<i>lollos</i> (%)	100 %	100 %	67 %	
<i>ell/els</i> (%)	0 %	0 %	33 %	
TOT (%)	100 %	100 %	100 %	

Taula 1: Efectes del context fonètic immediatament precedent l'article sobre el procés d'asil·labació. Les columnes #def., C+def. i V+def. fan referència, respectivament, a l'article definit en posició inicial absoluta, precedit de consonant i de vocal fonètica. La fila *lollos* representa en conjunt els casos d'articles sil·làbics, i la fila *ell/els* els casos d'articles asil·làbics.

Els resultats de la taula mostren èxits sistemàtics pel que fa als primers dos contextos (*#def.* i *C+def.*), els quals no han activat asil·labació en cap cas, i èxits tendencials pel que fa al context que pot activar el procés en qüestió (*V+def.*). Més en detall:

– *posició inicial absoluta de frase* (columna «*#def.*»). Sobre 75 articles analitzats en aquest context, no havem detectat cap cas d'asil·labació, coherentment amb les previsions de «(1)», «(2)» i «(4)». A aquest propòsit, havem detectat un cas aparentment no previst per la nostra bibliografia de referència: «El quivarju» (frase n. 192 de l'Apèndix),³³ que escrivim ara respectant la transcripció original present a COA. En la frase, el definit és escrit ortogràficament com a «el», que representa normalment en la bibliografia l'article asil·làbic (veg. § 1.1). És digne de nota que en aquest cas l'article se troba en posició inicial absoluta, una condició no prevista per «(1)», «(2)», «(4)». L'anàlisi impressionista de la primera part d'aquesta frase ha donat la seqüència [ilk], en la qual és detectable la presència del radical de l'article precedit d'una [i] que no tendria cap justificació a partir de la transcripció ortogràfica citada. En principi, la presència de la seqüència [il] a inici de frase pot ésser justificada suposant que se tracti d'un exemple de mescla de codi, amb la paraula algueresa «quivarju» (*pa negra*) precedida de l'article definit italià (no adaptat) *il*, un fet que no seria aïllat a COA.³⁴ En aquest cas, la frase s'hauria de canviar ortogràficament en «*Il quivarju*», amb un italianisme no adaptat que quedaria fora de la nostra casuística. En tot cas, l'anàlisi d'un segment més ampli del text en què se troba la f. 192 ens ha fet considerar una altra possible interpretació de la seqüència investigada. En el fragment en qüestió dos dels tres participants parlen de diferents tipologies de panificació:

[...]
 PARTICIPANT 1: De quivarju...
 PARTICIPANT 3: ... moneda assai feva ... empastava aqueix poc de farina i lego la tirava a mig de l'oli ...
 PARTICIPANT 1: O el quivarju també, va...
 PARTICIPANT 3: També el quivarju.
 PARTICIPANT 1: El quivarju.
 [...]

En aquest fragment els participants estan afegint nova informació sobre el tema de la conversa, i ho fan utilitzant la conjunció *o* i l'adverbi *també*. Tenint en compte això, la seqüència [il] podria ésser considerada patrimonial postulant que la primera part de la frase sigui en realitat constituïda de *i* (conj.)+*def.*: «*I el quivarju*», interpretació que havem preferit en la nostra transcripció ortogràfica.³⁵ Conseqüentment, l'article és estat traslladat a la categoria *V+def.*;

33. En les citacions successives indicarem la frase simplement com a «f.» i donarem per bo, sense escriure'l, que és una frase de l'Apèndix. Per exemple, la frase 192 de l'Apèndix serà «f. 192».

34. Un exemple evident a aquest propòsit és «*il* dia de les palmes» a COA: FB03, 01:28.

35. Per altra banda, havem respectat els signes de puntuació originals, tot i que no és impossible que a la frase se li puguin atribuir punts de suspensió, tal com ha passat a les frases precedents del mateix informant.

– *definit precedit de consonant fonètica (C+def.)*. En els 44 casos analitzats no s’ha trobat cap exemple on la presència d’un so consonàntic hagi activat el procés d’asil·labació de l’article següent, coherentment amb les prediccions de «(1)», «(2)»³⁶ i «(4)». Per altra banda, els resultats contrasten amb «(5)», que preveu asil·labació de l’article precedit d’algunes consonants específiques. Com restarà aclarit en l’anàlisi de la Taula 3, el contacte entre aquestes consonants i el radical de l’article pot generar la inserció d’un segment vocàlic, previst per Kuen (1932), que transforma l’estructura original /C/+def. en V+def.;

– *definit precedit de vocal fonètica (V+def.)*. A diferència de les tipologies contextu- als precedents, els resultats relatius a l’asil·labació de l’article són en aquest cas de tipus tendencial i no sistemàtic. Sobre 201 exemples investigats, 66 han presentat pèrdua vocà- lica i 135 no. La presència d’articles sil·làbics després de vocal contrasta amb «(1)» i «(2)», i és compatible amb «(4)». Recordem que «(1)» i «(2)» són extrets de documents amb finalitats principalment normatives, que no han d’incloure necessàriament considera- cions sobre la casuística completa dels fenòmens tractats, i que al contrari simplifiquen sovent la variabilitat de la parla oral amb finalitats didàctiques. Per altra banda, però, hem d’evidenciar com, segons els nostres resultats, la regla general de considerar com asil·là- bics els articles que se troben després de vocal no pareix tenir un suport de tipus quantita- tiu, vist que en el 67 % dels casos de V+def. la vocal no ha activat l’asil·labació.

Com hem anticipat a § 2.3b, havem creat algunes subcategories a dins del context V+def. per avaluar si el percentatge d’articles asil·làbics pot variar en funció 1) de la qualitat tipològica (fonemàtica) de la vocal precedent i 2) del contacte de tipus *original* entre article i vocal precedent, és a dir, un contacte no causat per canvis fonosintàctics. Recordem que relativament al punt 1) havem considerat individualment les 7 vocals de l’alguerès /i/, /e/, /ɛ/, /a/, /ɔ/, /o/, /u/. Constatat el nombre exigü d’ocurrències en la cate- goria /o/+def. (4) i /ɛ/+def. (2), havem agrupat els resultats de /o/ amb els de /ɔ/, i de /ɛ/ amb els de /e/.

	/i/+def.	/e, ɛ/+def.	/a/+def.	/o, ɔ/+def.	/u/+def.	TOT
<i>lollos</i>	47	15	59	9	5	135
<i>ellels</i>	30	10	19	4	3	66
TOT	77	25	78	13	8	201
<i>lollos</i> (%)	61 %	60 %	76 %	69 %	62 %	67 %
<i>ellels</i> (%)	39 %	40 %	24 %	31 %	38 %	33 %
TOT (%)	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taula 2: Distribució de l’article asil·làbic en funció de qualitat tipològica (fonemàtica) de la vocal precedent.

36. En realitat, aquesta consideració té un valor genèric i probablement no definitiu, perquè en els textos de Scala i Simon Mossa no és sempre clar quan s’està parlant de vocals i consonants fonètiques o gràfiques (les quals evidentment poden no coincidir en casos com el de la vocal epentètica).

Segons els resultats de la taula, el procés d'asil·labació té una possibilitat creixent d'activar-se quan l'article és immediatament precedit, en l'ordre, de /a/, /o/, *ɔ*/, /u/, /i/, /e/, *ɛ*/. Les distàncies més evidents respecte als valors generals presentats a la Taula 1 —que reproduïm a la Taula 4 columna «TOT»— són visibles relativament a /a/ (24 %) i /e, *ɛ*/ (40 %), amb el darrer context que mostra una capacitat quasi doble d'activar el procés d'asil·labació respecte al primer.

El segon tipus d'anàlisi qualitativa amb referència al context que precedeix l'article tenia com a objectiu principal avaluar possibles diferències en l'activació del procés d'asil·labació entre la vocal epentètica (*ep.+def.*) i vocals que se troben originalment (és a dir, independentment de canvis fonosintàctics) al final de paraula, com *fest*[a], *qu*[e] etc. (*V#+def.*). Recordem que, a més d'aquestes dues categories, n'havem afegit una tercera (*altres+def.*), que inclou altres casos on una vocal se troba en contacte amb l'article a causa de canvis fonosintàctics diferents de la inserció epentètica (per ex. *on és lo minyó*→*on é*[*ø*] *lo minyó*).

	V#+def.	ep.+def.	altres+def.	TOT
<i>lollos</i>	96	32	7	135
<i>el/els</i>	44	19	3	66
TOT	140	51	10	201
<i>lollos</i> (%)	69 %	63 %	70 %	67 %
<i>el/els</i> (%)	31 %	37 %	30 %	33 %
TOT (%)	100 %	100 %	100 %	100 %

Taula 3: Distribució de l'article asil·làbic en funció del contacte *original* entre la vocal precedent i el mateix article. Les columnes V#+def., ep.+def. i altres+def. presenten els casos d'article precedit, respectivament, de vocal lèxica, vocal epentètica i d'altres vocals que se troben en contacte amb l'article a causa de canvis fonosintàctics que no preveuen inserció epentètica.

Segons les dades resumides a la taula, l'asil·labació de l'article és més probable (37 %) després de vocal epentètica respecte a les vocals que se troben paradigmàticament en posició final absoluta de paraula (31 %). En tot cas, si mirem el conjunt de les dades de la taula, les diferències percentuals entre les tres categories considerades no són gaire evidents, i varien de -3 % (*altres+def.*) a +4 % (*ep.+def.*) respecte a la mitjana general de la Taula 1 per al context V+def. (33 %).

Les consonants que en els nostres exemples han causat inserció epentètica són [t] (en 43 casos sobre els 51 detectats), [k] (3 casos), [tʃ] (1 cas), [ts] (4 casos). Se noti que aquestos sons resulten pràcticament coincidents³⁷ amb aquells que, segons Pais, causen asil·labació de l'article (veg. «(5)» i «(6)»). Resulta per tant clar que l'eventual asil·labació de l'article no és imputable al contacte directe entre les consonants citades i el radical

37. Respecte als contextos de «(6)» en la nostra casuística falten exemples de [p]#+def.

del definit, sinó a la freqüent inserció epentètica que posa el mateix article en un context V+def. Una altra diferència entre les prediccions de «(5)» i els nostres resultats és que el contacte de consonants resumit als exemples «(6)» no causa sempre asil·labació de l'article. Això se deu a tres factors principals:

- les seqüències en qüestió no han requerit sempre la presència de l'epètesi: «[...] he passat **lo** període [...]» [tɫup] (f. 153), «[...] vuitanta-quatre anys **lo** vint-i-u [...]» [tsɫuv] (f. 105);³⁸
- en el cas de [t]#+def., és possible l'elisió de l'oclusiva: «[...] tot lo tubo!» [out] (f. 60);³⁹
- també en cas d'inserció epentètica, com s'ha aclarit a la Taula 3, la presència d'aquesta vocal no és en si una condició *suficient* per a activar el procés d'asil·labació.

Pel que fa als 10 casos de la columna *altres+def.*, el contacte de la vocal amb el definit se deu a elisió o absorbiment de [t]# (3 ocurrences) i [z]# (7 ocurrences) seguit del radical de l'article: «tot **lo** dia [...]» [orud] (f. 63) «tu tenives **los** porcs [...]» [alusp] (f. 278).⁴⁰

L'última taula d'aquesta secció presenta els valors relatius a la presència de la forma asil·làbica del definit en funció de la variable *nombre de l'article*.

V+lo/el		V+los/els	
lo	97	los	38
el	55	els	11
TOT	152	TOT	49
lo (%)	64 %	los (%)	78 %
el (%)	36 %	els (%)	22 %
TOT (%)	100 %	TOT (%)	100 %

Taula 4: Efectes de la variable *nombre de l'article* sobre el procés d'asil·labació. Les dades relatives a l'article singular i plural són presentades, respectivament, a les columnes d'esquerra i de dreta.

Els resultats indiquen com l'article plural sigui més resistent respecte al singular a la pèrdua de la vocal nuclear. A grans trets, en alguerès un article singular de cada tres

38. Altres exemples anàlegs són presents a les f. 123, 279, 291, 294.

39. Els altres dos casos són presents a les f. 61 i 63. Aquesta possibilitat és prevista per Kuen, 1932: 161: *tot lo dia* [to ru 'dia], forma que l'autor defineix fins i tot «más frecuente» respecte a [toti lu dia]. A més, Kuen cita la possibilitat en què la [t] final evita el contacte amb el radical de l'article quan aquest so és precedit immediatament per [n] i s'activa l'assimilació [nt]→[n]: [ez aspuntan nu sol] (és espuntant lo sol), amb doble assimilació [nt]→[n] i [n]+[l]→[n]. En el nostre corpus no havem trobat ningun exemple d'aquest tipus.

40. La possibilitat que s final s'elideixi davant de [l] és prevista per «(11)» i «(12)».

(36 %) esdevé asil·làbic després de vocal, pèrdua que baixa a quasi un article plural de cada cinc (22 %) en el mateix context.

3.2. ASIL·LABACIÓ DE L'ARTICLE EN LES SEQÜÈNCIES *PREPOSICIÓ+DEFINIT*

Aquesta secció presenta les dades relatives a l'activació del procés d'asil·labació en les seqüències *preposició àtona+def.*, amb l'afegit de la preposició *amb*, la qual, com havem anticipat a § 1.1 (nota 26), acaba amb vocal i no és àtona en alguerès. Les seqüències quantitativament més importants del nostre corpus són *de+def.* i *a+def.*, amb 79 i 74 ocurrences, respectivament, seguides de *amb+def.* (33) i *per+def.* (5). No havem trobat cap cas de l'italianisme *nel*. La Taula 5 esquematitza la distribució de la forma asil·làbica del definit en funció de cada preposició considerada i de la variable *nombre de l'article*.

			<i>a</i>	<i>de</i>	<i>per</i>	<i>amb</i>	TOT	TOT (%)	
a)	sing.	{	<i>prep.+el</i>	56	61	2	27	146	98 %
			<i>prep.+lo</i>	2	1	0	0	3	2 %
			TOT	58	62	2	27	149	100 %
b)	plur.	{	<i>prep.+els</i>	9	14	1	4	28	67 %
			<i>prep.+los</i>	7	3	2	2	14	33 %
			TOT	16	17	3	6	42	100 %
c)	sing.+plur.	{	<i>prep.+el/els</i>	65	75	3	31	174	91 %
			<i>prep.+lo/los</i>	9	4	2	2	17	9 %
			TOT	74	79	5	33	191	100 %

Taula 5: Valors absoluts i percentuals de la presència de l'article asil·làbic en la seqüència *preposició feble+def.* (columnes *a*, *de*, *per*). La taula inclou també un cas de *preposició forta+def.* (columna *amb*).

L'estructura *prep.+def.* causa normalment asil·labació —prevista per Scala (2003: 38)—, condició que se dona en el 91 % dels casos presentats a l'apartat c) de la taula.

Si considerem específicament els resultats en funció de la variable *nombre de l'article*, l'asil·labació és quasi sistemàtica pel que fa a l'article singular, arribant al 98 % dels casos, mentre que l'article plural mostra una resistència major al procés considerat, que afecta en tot cas el 67 % dels casos analitzats.

Si comparem els resultats discutits ara amb els de la Taula 1 (columna «V+def.»), trobem dues tendències oposades relativament al procés d'asil·labació de l'article. De fet, si la vocal precedent fa part d'una preposició feble o *amb*, el procés s'activa en la gran majoria dels casos (91%), mentre que si la vocal fa part d'altres categories de paraules l'asil·labació afecta solament un article de cada tres (33 %, Taula 1).

3.3. ASIL·LABACIÓ DE L'ARTICLE EN FUNCIÓ DE LA TIPOLOGIA DE LA PARAULA PRECEDENT

Com havem anticipat al final de § 1.1, la inclusió de *amb* —única preposició forta entre les preposicions analitzades en la seqüència *prep.+def.*— tenia la finalitat de verificar la previsió de Scala (2003: 38), segons la qual hi ha asil·labació del definit en la seqüència *amb+def.* D'una manera paral·lela, el nostre protocol experimental ha inclòs la verificació dels efectes de la seqüència *V+def.* en funció d'altres categories de paraules, i, en primer lloc, d'altres preposicions fortes (*prepf.*) alguereses, amb l'objectiu d'avaluar si els efectes sobre el procés d'asil·labació són similars a aquells obtinguts en la seqüència *amb+def.* Les altres categories de paraules acabades amb vocal fonètica incloses en l'anàlisi són: verbs (*verbs*), adjectius (*adj.*), adverbis (*adv.*), conjuncions (*conj.*), interjeccions (*interj.*), pronoms (*pron.*).

	<i>prepf.+def.</i>	<i>verbs+def.</i>	<i>adj.+def.</i>	<i>adv.+def.</i>	<i>conj.+det</i>	<i>interj.+def.</i>	<i>pron.+def.</i>	TOT
<i>lollo</i> s	1	76	8	15	22	2	3	126
<i>elle</i> s	1	36	4	3	14	2	2	62
TOT	2	112	12	18	36	4	5	188
<i>lollo</i> s (%)	50%	68%	67%	83%	61%	50%	60%	67%
<i>elle</i> s (%)	50%	32%	33%	17%	39%	50%	40%	33%
TOT (%)	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Taula 6: Valors absoluts i percentuals de la presència de l'article asil·làbic en les seqüències *preposicions fortes (prepf.)/verbs/adjectius (adj.)/adverbis (adv.)/conjuncions (conj.)/interjeccions (interj.)/pronoms (pron.)+def.*

Les columnes en gris indiquen els grups d'ocurrències més petits, sobre els quals seria imprudent efectuar consideracions de tipus general. Pel que fa a les categories quantitativament més representatives, aquestes presenten una distribució de l'article asil·làbic similar a aquella observada a la Taula 1, amb una majoria bastant marcada de casos (entre el 61 % de *conj.+def.* i el 83 % de *adv.+def.*) en què el definit no ha perdut el nucli sil·làbic.

Entre totes les tipologies de paraules analitzades fins ara, les preposicions àtones i *amb* han resultat les úniques amb la capacitat d'activar el procés d'asil·labació de l'article de manera quantitativament majoritària (veg. Taula 5).

3.4. ASIL·LABACIÓ DE L'ARTICLE EN FUNCIÓ DEL CONTEXT FONÈTIC IMMEDIATAMENT SUCCESSIU

Els autors citats en el present estudi suposen que la pèrdua de la vocal de l'article s'ha d'atribuir al context fonètic que precedeix immediatament el mateix article. A aquest

propòsit, recordem que Pais (1970) és l'únic que suposa que també algunes consonants immediatament successives, és a dir [d̪], [j], [l], [ʎ], [r], [s], [t̪], [ʃ], [ts], poden afectar, bloquejant-lo, el procés d'asil-labació (veg. «(7)»). En el nostre corpus són presents 62 casos de definit precedit de vocal i seguit immediatament d'un dels sons ara indicats —sons que, tal com havem anticipat al final de § 2.3, representem en conjunt amb «[(7)]». Les nostres seqüències *V+def.+[(7)]* i *prep.+def.+[(7)]* se distribueixen en 2 grups quantitativament idèntics de 31 ocurrences cadascú. La Taula 7 esquematitza els resultats de l'asil-labació en funció de les dues tipologies diferents d'estructura del grup (és a dir, amb preposició i sense) i del *nombre* de l'article.

		<i>V+def.+[(7)]</i>		<i>prep.+def.+[(7)]</i>	
sing.	{	<i>lo</i>	13	<i>lo</i>	0
		<i>el</i>	14	<i>el</i>	23
		TOT	27	TOT	23
plur.	{	<i>los</i>	3	<i>los</i>	8
		<i>els</i>	1	<i>els</i>	0
		TOT	4	TOT	8

Taula 7: Efectes del context successiu sobre el procés d'asil-labació de l'article singular (files superiors) i plural (files inferiors). A la columna d'esquerra i de dreta se mostren, respectivament, els resultats relatius a l'estructura *V+def.+contextos fonètics de «(7)»*, i *prep.+def.+ contextos fonètics de «(7)»*.

Si considerem les prediccions de «(7)», el context fonètic [(7)] hauria hagut de bloquejar sistemàticament el procés d'asil-labació de l'article singular. Mirant la columna d'esquerra de la taula, els resultats indiquen que al contrari la suma de *el+els* (15) és molt pròxima a la suma de *lo+los* (16). Fins i tot, els casos d'article asil-làbic superen lleugerament els de l'article sil-làbic si considerem exclusivament la comparació del singular *lo/el*.

Pel que fa a la columna *prep.+def.+[(7)]*, no hi ha cap cas d'article sil-làbic de nombre singular. Una conseqüència d'aquests resultats és que l'eventual conservació de la vocal nuclear en les formes definides «col·loquials» per Scala (2003: 50; veg. § 1.3) *a lo, de lo, per lo*, no s'ha d'atribuir necessàriament a una suposada capacitat de [(7)] de bloquejar el procés d'asil-labació després de preposició àtona.

Relativament a l'article plural (files inferiors de la taula), el nombre no elevat d'ocurrences suggereix molta prudència en la interpretació dels resultats. En aquest cas la pèrdua de la vocal nuclear ha afectat solament un article sobre els 12 totals, un resultat en si suficient per afirmar que «(7)» pot presentar excepcions fins i tot relativament a l'article plural. Igualment, aquestes dades preliminars no exclouen que «(7)» pugui tenir una capacitat predictiva de tipus general. De fet, el percentatge de conservació de la vocal nuclear en els articles plurals de la Taula 7 (files inferiors, amb anàlisi conjunta de les seqüències *V+los/els* i *prep.+los/els+[(7)]*) arriba al 92 % de les 12 ocurrences conside-

rades, una xifra més alta respecte a la mitjana dels valors generals de la seqüència *V+los* (Taula 4) i *prep.+los*⁴¹ (Taula 5b), que no supera el 50 %.⁴² Per tant és molt probable que el context ([7]) pugui constituir una variable capaç de reduir, tot i que no bloquejar del tot, l'asil·labació de l'article plural. Donem per bo que aquestes consideracions preliminars han d'ésser corroborades o modificades per estudis futurs amb un corpus més ampli.

L'anàlisi fonètica de l'única excepció a ([7]) relativament als articles plurals dona informació interessant per avaluar les prediccions de «(10)»:

(14)

«i de l'hospital lis hi ha aparellat tot **els** locals de» [il] (f. 319)

Coherentment amb les prediccions de «(10)», l'article plural asil·làbic seguit de ([7]) corre el risc de desaparèixer fonèticament, i de fet això passa en la frase analitzada, vist que entre la [i] de l'apartat fonètic, que correspon a una vocal epentètica que precedeix l'article, i la [l], que indica l'inici de la paraula successiva, no hi ha cap residu audible d'article. Relativament als processos que poden causar aquesta desaparició, recordem que Kuen (1932) indica que el grup *'ls+C* pot simplificar-se a *'s* (veg. «(8)») i que aquesta marca plural, a la vegada, pot desaparèixer davant de ([7]) (veg. «(12)»).

Relativament a la simplificació *'ls+C*→*'s*, aquesta s'ha donat de manera sistemàtica en el nostre corpus, i amb patrons fonètics perfectament coherents amb «(9b)» i «(9c)», que exemplifiquem respectivament a «(15a)» i «(15b)»:

(15)

a) «que **els** catalans [...]» [esk] (f. 312)

b) «i he vist que **els** bous no hi eren» [ezb] (f. 311)

En els dos casos citats —tal com havem vist a «(9b)» i «(9c)»— la marca plural de l'article, realitzada com a [s] davant de consonant sorda i com a [z] davant de sonora, és l'únic residu fonètic audible del mateix article.

Pel que fa a la simplificació *'s+([7])*→*([7])*, aquesta s'ha donat de manera sistemàtica als 12 exemples d'article plural presents a la Taula 7, exemples que mostrem en detall a la llista «(16)»:

41. Recordem que les seqüències *V+los* i *prep.+los* representen, respectivament, el 77 % (Taula 4) i el 33 % (Taula 5b) del total de *V+los/els* i *prep.+los/els*.

42. La xifra s'ha calculat a través de la mitjana simple entre el 77 % i el 33 % citats a la nota precedent. En realitat, estem comparant una mitjana simple entre dos valors generals —és a dir (77 % + 33 %)/2—, en què havem atribuït un pes igual a cadascú dels dos grups considerats, amb una mitjana aritmètica condicionada pel pes diferent dels dos grups (se noti que a la Taula 7 el nombre d'articles plurals en la categoria *prep.+def.+([7])* és doble respecte al corresponent de *V+def.+([7])*). Havem adoptat aquest criteri per no desagregar els valors d'un grup (*articles plurals* de la Taula 7) en si ja petit en termes numèrics. En tot cas, si calculem la mitjana simple entre els valors generals dels dos grups d'articles plurals de la Taula 7 —és a dir (75 % + 100 %)/2—, el resultat (87,5 %) seria igualment més elevat respecte al 50 % discutit més damunt, fet aquest que reforça la suposició que el context ([7]) pot jugar algun rol en reduir el procés d'asil·labació de l'article plural.

- (16)
 (f. 293) «[...] eren arribats **los** Ju... » [ilud₃]
 (f. 295) «no recibiva **los** sacraments [...]» [alusa]
 (f. 300) «Jo he coneixut **los** cinc francs [...]» [iusi]
 (f. 319) «i de l'hospital lis hi ha apareparat tot **els** locals de» [il]
 (f. 387) «**A los** set anys [...]» [ause]
 (f. 388) «[...] **a los** set dies [...]» [ause]
 (f. 390) «**als** soldats alqueresos» [ausu]
 (f. 470) «los comandants **dels** soldats» [deusu]
 (f. 471) «**dels** soldats [...]» [deusu]
 (f. 476) «[...] **per los** Julians» [peud₃]
 (f. 509) «[...] **amb els** rainaius a mans» [amaur]
 (f. 510) «**amb los** cinc francs» [amausi]

Com era previst per «(7)», a tots els exemples citats la marca plural de l'article és absorbida per la consonant successiva: [z]+[d₃] → [d₃] (f. 293, 476); [s]+[s] → [s] (f. 295, 300, 387, 388, 390, 470, 471, 510), [s]+[l] → [l] (f. 319)⁴³, [z]+[r] → [r] (f. 510).

Els resultats preliminars discutits en la present secció indiquen que, tal com era previst per «(7)» relativament a l'article plural, la presència d'algunes consonants successives pot fer baixar el percentatge d'articles asil·làbics. Tanmateix, els nostres exemples indiquen com l'eventual asil·labació de l'article, juntament amb l'activació dels processos de simplificació consonàntica previstos per Kuen, poden causar la desaparició fonètica del mateix article. Aquestes dades donen suport a les prediccions de «(10)». A aquest propòsit, la presència de l'excepció presentada a «(14)» ens recorda que seria útil ampliar el corpus d'anàlisi per avaluar si la «(10)» conserva la pròpia capacitat predictiva si més no en termes generals, amb la possibilitat d'incloure algunes excepcions, o si, al contrari, el nombre de violacions a la regla és tan alt que «(10)» perd la seva portada general.

Recordem que «(10)» se refereix prudencialment a l'article plural, vist que als textos citats de Pais i Kuen són presents casos d'article singular asil·làbic+[(7)] i, contemporàniament, no són presents consideracions generals sobre possibles contextos successius que causen absorbiment del radical de l'article.

Havem recollit algunes informacions a aquest propòsit analitzant el context *el*+[(7)] utilitzant com a base de dades les 37 ocurrències de *el* presents a la Taula 7 (14 relatives a l'estructura *def.*+[(7)] i 23 relatives a *prep.*+*def.*+[(7)]). L'anàlisi de l'apartat fonètic de les frases en qüestió ha mostrat com l'absorbiment del radical per la consonant successiva se dona (solament) en 7 casos sobre 37 (19 %), casos que presentem a la llista «(17)»:

- (17)
 (f. 324) «[...] dormiva **al** llitutxo [...]» [aʎi]
 (f. 363) «[...] servici **al** Rosari [...]» [ar]
 (f. 364) «**al** Rosari [...]» [ar]
 (f. 429) «la boca **del** lleó» [deʎa]

43. Recordem que en aquest cas la falta de la marca plural s'ha sumat a la pèrdua de la vocal nuclear i a la simplificació de 'ls → 's.

- (f. 499) «**amb el** llençol» [amaʎa]
 (f. 502) « [...] o **amb el** llençol» [amaʎa]
 (f. 503) «**amb el** llençol» [amaʎa]

En els exemples de la llista l'absorbiment és causat en 5 casos per [ʎ] (f. 324, 429, 499, 502, 503) i en 2 casos per [r] (f. 363, 364). Ampliant l'anàlisi a totes les 37 ocurrencies de *el*+[(7)] de la Taula 7, notem que els 2 casos d'assimilació [l]+[r]→[r] presentats a «(17)» resulten quantitativament minoritaris respecte als 8 casos en què aquesta assimilació no se dona.⁴⁴ Pel que fa a l'assimilació [l]+[ʎ]→[ʎ], aquest procés pareix més regular respecte al context precedent, vist que afecta la totalitat de les ocurrencies (5) presents a la llista. En canvi, no havem trobat cap cas d'assimilació [l]+[dʒ]→[dʒ] (sobre 7 frases que presenten aquest context⁴⁵), [l]+[s]→[s] (10 frases⁴⁶), [l]+[ts]→[ts] (2 frases⁴⁷), [l]+[tʃ]→[tʃ] (3 frases⁴⁸).

En termes comparatius, els efectes d'assimilació regressiva de [(7)] sobre l'article precedent afecten de manera molt més freqüent la marca flexiva de l'article plural (92 % dels casos del nostre corpus) respecte als fenòmens d'absorció del radical de l'article singular (19 %), que s'han donat regularment, en els nostres exemples, solament en la seqüència [l]+[ʎ]. Aquest resultat contrasta en bona part amb les prediccions de «(7)» relativament a l'article singular. Creiem que una avaluació futura sobre la possibilitat pel context fonètic successiu de bloquejar el procés d'asil·labació de l'article singular no podrà prescindir d'una anàlisi *ex novo* dels contextos fonètics immediatament successius que poden realment causar absorbiment o elisió del radical de l'article, vist que la casuística de Pais no pareix donar respostes satisfactòries a aquest propòsit.

4. CONCLUSIONS I RECERCA FUTURA

L'objectiu principal del present treball era analitzar alguns dels factors contextuals més importants que poden activar el procés d'asil·labació de l'article definit en alguerès. Els resultats han permès confirmar algunes consideracions presents en la bibliografia i posar-ne en discussió altres.

Tots els estudis que havem considerat exclouen la possibilitat per a l'article asil·làbic de trobar-se a inici de frase fonètica. Aquesta predicció és estada confirmada per la falta d'asil·labació en tots els 75 exemples del nostre corpus amb el definit posicionat a inici de frase fonètica.

44. Veg. f. 190, 208, 323, 419, 420, 480, 481, 482.

45. Veg. f. 187, 233, 322, 479, 494, 495, 497.

46. Veg. f. 189, 196, 197, 217, 218, 221, 228, 230, 434, 493.

47. Veg. f. 407, 408.

48. Veg. f. 225, 226, 452.

Relativament als contextos que poden activar l'asil·labació del definit, recordem que Simon Mossa 1959, Pais (1970) i Scala (2003) indiquen en la seqüència *V+def.* la condició indispensable (Simon-Mossa i Scala) i principal (Pais) per activar el procés. Si considerem les definicions dels tres autors des d'un punt de vista fonètic, els nostres resultats suporten les prediccions de Simon Mossa i Scala (veg. «(1)» i «(2)»), en el sentit que tots els 66 articles asil·làbics presents al nostre corpus són precedits de vocal, excloent la possibilitat citada per Pais de tenir articles asil·làbics després de consonant. En canvi, els contextos consonàntics que segons Pais poden causar asil·labació (veg. «(5)» i «(6)») han produït realment un efecte, tot i que indirecte, sobre la possibilitat per a l'article de perdre la vocal. En aquest cas l'asil·labació se deu a la inserció, just abans de l'article, de la vocal epentètica, una possibilitat per altra banda no prevista explícitament per Scala i Simon Mossa.

En termes quantitius, aquests dos autors donen simplement per bo en les pròpies definicions que la presència d'una vocal abans de l'article sigui una condició *suficient* per activar l'asil·labació. Scala (2003) aplica d'una manera sistemàtica aquesta regla al llarg de tot el text citat, indicant com a no correctes els pocs exemples del tipus *V+lollo*s; en canvi, el text de Simon Mossa presenta nombrosos exemples amb l'article sil·làbic precedit de vocal. Aquest fet, juntament amb la consideració que per a Scala (2003) és un text de tipus principalment normatiu, amb probables exigències de simplificació amb finalitats didàctiques, ens ha fet suposar que en alguerès oral la presència d'una vocal que precedeix immediatament l'article sigui una *condició necessària* però *no suficient* per activar el procés de pèrdua vocàlica (veg. «(4)»). Els nostres resultats han confirmat aquesta suposició. D'una manera no prevista per la bibliografia considerada, les anomenades «excepcions» a la regla constitueixen en realitat la norma —en termes quantitius—, atès que, per cada volta en què l'article perd la vocal (33 %) en la seqüència *V+def.*, n'hi ha dues en què no la perd (67 %; veg. Taula 1).

Aquesta proporció resta bastant estable també quan l'asil·labació és analitzada en funció de cadascuna de les vocals alguereses (Taula 2), i del contacte *original* de la vocal amb l'article (Taula 3), variables que donen resultats amb variacions percentuals que pugen o baixen al màxim de poques unitats respecte als resultats generals de la seqüència *V+def.* de la Taula 1. Entre les categories citades, les úniques dues que presenten percentuals d'articles asil·làbics una mica diferents respecte a les mitjanes globals són les seqüències */e, ε/+def.*, i */a/+def.*, amb la primera que té una possibilitat quasi doble respecte a la segona de presentar asil·labació (40 % i 24 %, respectivament).

Pel que fa a la variable *nombre* de l'article, els resultats de la Taula 4 han mostrat una major resistència a l'asil·labació per part de l'article plural (22 % dels casos amb pèrdua de vocal) respecte al singular (36 %).

En cap dels contextos citats els casos d'asil·labació superen els casos de conservació de la vocal. Aquesta condició és estada confirmada també per l'anàlisi en funció de la *ti-pologia de la paraula precedent* (Taula 6), on el percentatge d'articles sil·làbics ha variat entre un mínim del 61 % en la categoria *conjunció+def.* fins a un màxim del 83 % en la categoria *adverbi+def.*

Un cas a part és aquell en què la vocal precedent fa part d'una preposició àtona i de *amb*, context en què l'asil·labació és majoritària i afecta 9 realitzacions d'articles de cada

10 (91 %, Taula 5). També en aquest context l'article plural mostra una resistència major a l'asil-labació respecte al singular; en el darrer cas la pèrdua de vocal afecta el 98 % de les ocurrences, percentual que baixa al 67 % en el cas del plural.

Resultats interessants, tot i que no definitius, són arribats de l'anàlisi de la variabilitat de l'asil-labació en funció del context fonètic successiu, com havia estat suggerit per Pais (1970). A aquest propòsit, l'article plural ha mostrat una resistència molt elevada a l'asil-labació (Taula 7) en els contextos previstos per Pais, amb solament un cas d'asil-labació sobre els 12 considerats. Els nostres resultats han suggerit també que la realització asil-làbica de l'article en els mateixos contextos se suma a altres processos de simplificació de grups consonàntics que poden causar la desaparició fonètica de l'article (veg. «(15)» i «(16)»), desaparició que, segons «(10)», és normalment evitada amb l'ús de la forma sil·làbica del definit.

Un límit del nostre corpus, extensible a gran part dels corpus orals que se basen en la producció parlada espontània o semiespontània, és una presència quantitativament desequilibrada d'ocurrences en les variables que havem considerat. Per exemple, recordem que no havem pogut comparar els efectes de la seqüència *amb+def.* (33 ocurrences) amb els d'altres preposicions fortes+*def.*, vist que la darrera categoria és composta en el nostre corpus de només 2 unitats (Taula 6). També havem evidenciat al final de § 3.4 com la presència d'un corpus més ampli sigui desitjable en estudis futurs per aprofundir els efectes del context consonàntic successiu sobre el procés d'asil-labació.

Entre les variables de tipus no estrictament fonètic que valdria la pena aprofundir en investigacions futures, indiquem el *valor de l'article*. A aquest propòsit és digne de notar que els únics 3 casos de la Taula 5a en què la seqüència *prep.+lo/el* no ha produït asil-labació de l'article (sobre un total de 149 ocurrences), el mateix article té un valor individualitzador,⁴⁹ una tipologia de definit anomenada tradicionalment en bibliografia *article neutre*.⁵⁰

BIBLIOGRAFIA

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA: *Gramàtica Normativa Valenciana*. [<http://www.avl.gva.es/va/documents-normatius/destacadoImagen/0/document/GNV.pdf>]; consultat el 15-3-2016.]
- ARMANGUÉ, Joan / SCALA, Luca (1997): *L'Alguer. Primera campanya de gravacions de literatura popular de tradició oral*. [<http://www.sre.urv.es/irmu/alguer>]; consultat el 9-3-2016.]

49. Veg. f. 376 «[...] gràcies a lo que m'ha dat...», 377 «i gràcies a lo que ha dat», 455 «A dins a de lo de Masia...». El corpus presenta també exemples amb article neutre asil-làbic: «Descalla-te-la i fes-te el que vols!» (f. 199), «mirant el que fa i que no fa» (f. 215), etc.

50. Per una descripció d'aquesta tipologia d'article veg., entre d'altres, GIEC, Ccap. 16 (versió del 26 d'octubre de 2015) i *Gramàtica Normativa Valenciana*, 127-130.

- BADIA I MARGARIT, Antoni (1994): *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Edicions Proa.
- BALLONE, Francesc (2000-2008): *Corpus Oral de l'Alguerès*. [<http://prosodia.upf.edu/coalgueres/ca/corpus/ballone.html>]; consultat el 9-3-2016.]
- BALLONE, Francesc (2008): «Estudi instrumental sobre la qüestió de la vocal epentètica del català de l'Alguer», *Interlingüística*, XX. [http://filcat.uab.cat/clt/XXIVAJL/Interlinguistica/Encuentro%20XXIV/Ballone_REVF.pdf].]
- BOSCH, Andreu / SANNA, Susanna (1996): *Històries de l'Alguer, entre la marina i la campanya*. [<http://prosodia.upf.edu/coalgueres/ca/corpus/bosch.html>]; consultat el 9-3-2016.]
- BOSCH, Andreu (2002): *El català de l'Alguer*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat
- CARIA, Rafael (1990): *L'Alguer, llengua i societat*. Sàsser: Edicions del Sol.
- CORBERA, Jaume / CHessa, Enrico (2009): *Conversa amb... Corpus Oral de l'Alguerès*. [DVD]. [<http://prosodia.upf.edu/coalgueres/ca/corpus/corbera.html>]; consultat el 9-3-2016.]
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2017): *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- JIMÉNEZ, Jesús / LLORET, Maria-Rosa (2015): «Prominence and centralization: a two-way contrast between lexical and epenthetic non-labial high vowels in Algherese Catalan», *Estudios de Fonética Experimental*, XXIV, p. 171-204.
- KUEN, Heinrich (1932): «El dialecto de Alguer y su posición en la historia de la lengua catalana», *Anuari de l'Oficina Romànica de Lingüística i Literatura*, vol. 5. Barcelona: Biblioteca Balmes.
- LLORET, M. Rosa / JIMÉNEZ, Jesús (2005) «Two kinds of vowel epenthesis in Algherese Catalan», *Phonetics and Phonology in Iberia*. Barcelona. [http://www.ub.edu/GEVAD/wp-content/files_mf/1435481923Jime%CC%81nezLloret.RFP2015.pdf]; consultat el 15-03-2016.]
- LOPORCARO, Michele (1997): «On vowel epenthesis in Alguer Catalan», dins BERTINETTO, Pier Marco / GAETA, Livio / JETCHEV, Georgi / MICHAELS, David (ed.): *Certainmen Phonologicum III. Papers from the Third Cortona Phonology Meeting, 1996*. Torino: Rosenberg & Sellier, p. 205-227.
- PAIS, Joan (1970): *Gramàtica algueresa*. Barcelona: Barcino.
- SCALA, Luca (2003): *Català de l'Alguer: criteris de llengua escrita*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- SIMON MOSSA, Antoni (1959): *Escuela del bon pescador. Curs de ortografia algueresa*. Exemplar mecanoscrit disponible a la Biblioteca Municipal Rafael Sari, l'Alguer.

RESUM

El català de l'Alguer conserva els articles definits masculins *lo/llos*. Segons la bibliografia disponible, aquestos articles perden —com a regla general— la vocal nuclear quan són precedits de paraula que comença amb vocal, però no són disponibles estudis empírics de tipus quantitatiu a aquest propòsit. El nostre treball té com a objectiu principal investigar, a través d'una anàlisi impressionista sobre un corpus alguerès de parla espontània i semiespontània, quins contextos fonètics poden facilitar el procés d'asil·labació de *lo/llos*. Els nostres resultats indiquen que la presència d'una vocal que precedeix l'article és una condició necessària però no suficient per a activar l'asil·labació. A més d'això, el procés en qüestió s'activa de manera quantitativament minoritària (ca. 1 ocurrència de cada 3) en el context *V+article definit masculí*, fet aquest no previst per la bibliografia disponible. També s'han trobat indicis de contextos fonètics immediatament successius que poden bloquejar l'asil·labació de l'article.

MOTS CLAU: alguerès, articles definits masculins, asil·labació.

ABSTRACT

The effect of phonetic context in the process of resyllabification
of the articles *lo/llos* in the catalan of Alghero

Algherese Catalan preserves the masculine definite articles *lo/llos*. According to the available literature, these determiners generally lose their vowel when they are immediately preceded by a word ending in a vowel. However, there are no empirical studies with quantitative data available on the subject. The main goal of our paper is to investigate, by means of an auditory impressionistic analysis of spontaneous and semi-spontaneous Algherese speech, which phonetic contexts trigger resyllabification of *lo/llos* with deletion of the vowel. Our results show that the presence of a vowel preceding these articles is a necessary but not a sufficient condition to trigger vowel loss. Furthermore, contrary to the available literature, vowel loss in the context *V+lo/llos* cannot be considered a general rule, since it only affects one article out of three. Our results indicate that there are specific phonetic contexts immediately following the articles that can block vowel loss.

KEY WORDS: Algherese Catalan, definite articles, vowel loss.